Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD | **PESEL**

Miejsce na naklejkę z kodem

EGZAMIN MATURALNY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

POZIOM ROZSZERZONY

MAJ 2010

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 16 stron (zadania 1 – 18). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza polega na rozwiązaniu testu, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a trzecia napisania wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Czas pracy: 180 minut

Liczba punktów do uzyskania: 50

MWO-R1_1P-102

CZĘŚĆ I

Zadanie 1. *(2 pkt)*

Jedną z funkcji polskiego Sejmu jest powoływanie konstytucyjnych organów państwa oraz osób, które wchodzą w skład tych organów.

a) Podaj nazwę opisanej funkcji.

Funkcja .....

b) Kogo powołuje Sejm za zgodą Senatu?

A. Prezesa Trybunału Konstytucyjnego
B. Prezesa Najwyższej Izby Kontroli
C. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego
D. Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego

Zadanie 2. *(2 pkt)*

Do podanych opisów dopisz nazwy odpowiadających im gałęzi (dziedzin) prawa.

A. Określa rodzaje czynów przestępczych i zasady odpowiedzialności za nie.

prawo .....

B. Reguluje stosunki majątkowe pomiędzy osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

prawo .....

C. Formułuje zasady odwoływania się od decyzji wójta gminy.

prawo .....

D. Określa zasady powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich.

prawo .....

Zadanie 3. *(1 pkt)*

Na czym według polskiego prawa polega różnica pomiędzy mniejszością etniczną a narodową?

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. *(1 pkt)*

Kto wchodzi w skład Rady Gabinetowej w Polsce? Odpowiedzi wybierz spośród: Minister Finansów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prezes Rady Ministrów.

.....

.....

Zadanie 5. *(2 pkt)*

Do wymienionych organów władzy w Polsce dobierz zgodne z ich kompetencjami akty prawne. We wskazane miejsca wpisz właściwe numery.

Organy władzy:

A. Minister Edukacji Narodowej .....
B. Minister Pracy i Polityki Społecznej .....
C. Minister Sprawiedliwości .....
D. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji .....

Akty prawne:

1. Rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów (...) w szkołach publicznych.
2. Rozporządzenie w sprawie legitymacji służbowych policjantów.
3. Rozporządzenie w sprawie składek na ubezpieczenia społeczne.
4. Rozporządzenie w sprawie przeniesienia części poborowych do rezerwy.
5. Rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów pracy i sądów ubezpieczeń społecznych.

Zadanie 6. *(1 pkt)*

Do podanych rodzajów terenowej administracji rządowej w Polsce dobierz odpowiadające im organy władzy. We wskazane miejsca wpisz właściwe numery.

Terenowa administracja rządowa:		Organy władzy:
A. niezespolona	.....	1. Komendant Wojewódzki Policji
B. zespolona	.....	2. Prezydent Miasta 3. Dyrektor Izby Celnej

Zadanie 7. *(2 pkt)*

Podaj nazwy organów (organizacji) upoważnionych przez ONZ do

podejmowania działań na rzecz ochrony dzieci, przezwyciężania przeszkód w ich rozwoju, takich jak bieda, przemoc, choroby i dyskryminacja.

.....

zapewniania międzynarodowej ochrony uchodźcom i poszukiwania trwałych rozwiązań problemu uchodźców na świecie.

.....

Uwaga: w odpowiedzi możesz używać skrótów.

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Maks. liczba punktów	2	2	1	1	2	1	2
	Uzyskana liczba punktów							

Zadanie 8. *(1 pkt)*

Uporządkuj chronologicznie wymienione dokumenty dotyczące ochrony praw i wolności człowieka. Dokument uchwalony najwcześniej oznacz numerem 1, kolejne 2, 3.

A. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka .....

B. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej .....

C. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych .....

Zadanie 9. *(1 pkt)*

Do podanych biogramów dopisz nazwiska właściwych polityków. Odpowiedzi wybierz spośród: Willy Brandt, Ronald Reagan, Charles de Gaulle, Robert Schuman.

A. Prezydent USA w latach 1981-1989 dążący do przywrócenia prestiżu i znaczenia tego państwa na arenie międzynarodowej. W ramach narzuconego ZSRR wyścigu zbrojeń stworzył projekt gwiezdnych wojen (Inicjatywa Obrony Strategicznej).

.....

B. Kanclerz RFN w latach 1969-1974, laureat pokojowej Nagrody Nobla w 1971 r. Doprowadził do podpisania polsko-niemieckiego układu o normalizacji stosunków w 1970 r, a tym samym uznania polskiej granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej.

.....

C. Minister spraw zagranicznych Francji w latach 1948-1952. Zwolennik porozumienia francusko-niemieckiego i europejskich procesów integracyjnych. Odegrał znaczącą rolę przy powstaniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali. Uznawany jest za jednego z ojców integracji europejskiej.

.....

Zadanie 10. *(1 pkt)*

Mapy przedstawiają proces rozwoju terytorialnego Unii (Wspólnot) Europejskiej. Do zamieszczonych map dobierz odpowiadające im tytuły. W wyznaczone miejsca wpisz właściwe numery.

Mapa A. .....

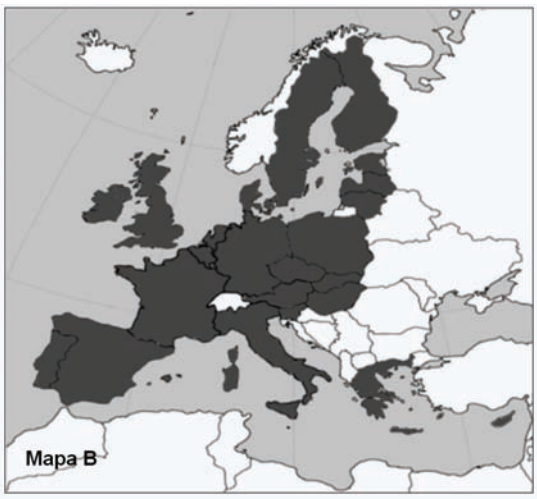

Mapa B. .....

Tytuły:
1. Wspólnoty Europejskie w styczniu 1973 r.
2. Wspólnoty Europejskie w styczniu 1981 r.
3. Unia Europejska w maju 2004 r.
4. Unia Europejska w styczniu 2007 r.

Zadanie 11. *(3 pkt)*

Uzupełnij informacje dotyczące ustroju politycznego wybranych państw świata.

	Państwo	**Władza ustawodawcza**	**Ustrój terytorialny**	**System rządów**
A.				kanclerski
		Bundestag		
B.	USA		federacja	
C.	Szwajcaria	Rada Kantonów		
		Rada Narodowa		

Zadanie 12. *(1 pkt)*

Podaj stałych członków Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych. Odpowiedzi wybierz spośród: Niemcy, Francja, Japonia, Rosja, USA, Kanada.

Stali członkowie Rady Bezpieczeństwa:

.....

.....

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**8.**	**9.**	**10.**	**11.**	**12.**
	Maks. liczba punktów	**1**	**1**	**1**	**3**	**1**
	Uzyskana liczba punktów					

Zadanie 13. *(2 pkt)*

Do których krajów oznaczonych na mapie Afryki numerami 1–4 odnoszą się informacje z raportów Amnesty International? W tabelę wpisz właściwe nazwy krajów i właściwe numery.

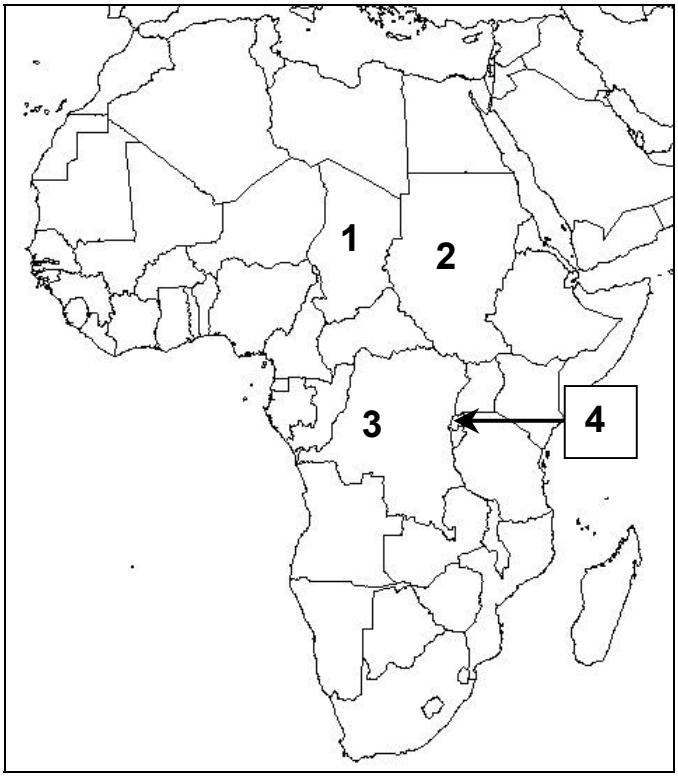

Informacje	Państwo	Numer
W 1994 roku ludność tego kraju była świadkiem jednego z najbardziej przerażających przejawów przemocy ostatniego stulecia. W wyniku ludobójstwa dokonanego przez ekstremistyczną organizację Hutu oraz odwetowych zabójstw RAP zginęło około miliona osób.		
Od połowy lat 80. do wybuchu rebelii w 2003 roku Darfur był areną zbrojnych konfliktów. Wiele walk toczyło się wzdłuż pustynnych granic z Czadem i Libią. Po próbie okupacji terenów przez arabskich nomadów popieranych przez rząd plemię Fur odpowiedziało spustoszeniem pastwisk.		

Na podstawie: www.amnesty.org.pl

CZĘŚĆ II

Zadanie 14. *(3 pkt)*

Na podstawie danych z tabeli wykonaj polecenie.

Trudy życia w Polsce w roku 1992 i 2003. Dane podano w procentach.

Jak bardzo uciążliwe dla życia codziennego Pana/i rodziny są następujące problemy?										
	Bardzo uciążliwe		Raczej uciążliwe		Raczej nieuciążliwe		Zupełnie nieuciążliwe		Trudno powiedzieć	
Problemy	**1992**	**2003**	**1992**	**2003**	**1992**	**2003**	**1992**	**2003**	**1992**	**2003**
Drożyzna, wysokie ceny	66	50	29	40	3	7	1	2	1	1
Niestabilność polityczna kraju	48	34	36	39	9	14	3	7	4	6
Bezrobocie, obawa przed utratą pracy	32	43	25	28	16	14	23	11	4	4
Biurokracja, zła działalność urzędów	23	32	38	37	24	21	10	7	5	3
Złe funkcjonowanie służby zdrowia	14	22	32	38	36	27	15	11	3	2
Zagrożenie przestępczością	10	16	27	29	36	37	24	17	3	1

Na podstawie: *Trudy życia w transformacji 1992-2003, TNS OBOP, wrzesień 2003r*.

Przedstaw, jak zmieniła się w czasie i na tle pozostałych problemów ocena wpływu niestabilności politycznej państwa na życie respondentów. W odpowiedzi przytocz dane zawarte w tabeli.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	Nr zadania	13.	14.
	Maks. liczba punktów	2	3
	Uzyskana liczba punktów		

Zadanie 15. *(2 pkt)*

Na podstawie danych z tabeli wykonaj polecenie.

Czesi, Węgrzy i Polacy o zmianach po roku 1989.

Czy zmiany zachodzące w Czechach/ na Węgrzech/ w Polsce od roku 1989 przyniosły ludziom więcej korzyści, czy strat?	Czesi	Węgrzy	Polacy
Więcej korzyści niż strat	23%	15%	24%
Tyle samo strat, co korzyści	42%	28%	30%
Więcej strat niż korzyści	31%	45%	37%
Trudno powiedzieć	4%	12%	9%

Na podstawie*: Czesi, Węgrzy i Polacy o zmianach po roku 1989, [w:] Komunikat z badań CBOS,* Warszawa 1999

Wybrane wskaźniki makroekonomiczne Czech, Polski, Węgier.

Kraj	Bezrobotni w % ludności aktywnej zawodowo		Wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych (rok poprzedni = 100)	
	1990	1999	1990	1999
Czechy	0,7	8,7	110[c]	102
Polska	3,4[a]	13,0[a]	686	107
Węgry	5,4[b]	7,0	129	110

[a] przeciętne w roku – dane dotyczą bezrobotnych zarejestrowanych, [b] 1991, [c] Czecho-Słowacja
Na podstawie: Rocznik Statystyczny 1992, 1994, 2000, 2001, GUS

Podaj dwa argumenty uzasadniające stwierdzenie, że sytuacja ekonomiczna wpływała w różnym stopniu na ogólną ocenę zmian zachodzących po roku 1989 w wymienionych krajach.

- .....
  .....
  .....
  .....
  .....

- .....
  .....
  .....
  .....
  .....

Zadanie 16. *(4 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenia.

Leszek Balcerowicz, ***Przeżyjmy to jeszcze raz***

Oderwijmy się na chwilę od bieżących spraw spornych i spójrzmy na początki naszej transformacji. Mija właśnie dziesięć lat od jej rozpoczęcia. 12 września 1989 r. utworzono rząd Tadeusza Mazowieckiego. Kilka tygodni później rozpoczęto prace nad pakietem jedenastu ustaw (ostatecznie przyjęto dziesięć), które składały się na rozpoczętą 1 stycznia 1990 r. reformę gospodarczą. Celem reformy było stworzenie gospodarki o jasnych regułach; takiej, w której liczą się umiejętności, wiedza, talent, sprawne ręce i chęć do pracy. A to, co określamy trudnym słowem „transformacja", można sprowadzić do trzech pojęć: od pieniądza słabego i bezwartościowego do pieniądza mocnego; od braku towarów do świata pełnych półek; od systemu pracy udawanej do systemu dobrej pracy i dobrych decyzji.

Już wtedy nie brakowało oponentów, którzy wieścili nieuchronny upadek polskich przemian, więc aby móc reformować gospodarkę, trzeba było pójść pod prąd. Na przykład wielu ekonomistów twierdziło, że nie da się szybko wprowadzić wymienialności złotego, bo w Europie Zachodniej w latach 50. na tę operację potrzeba było kilku lub kilkunastu lat. Mało kto wierzył, że można szybko wyeliminować puste półki i usunąć kolejki, czyli doprowadzić do sytuacji, w której polski konsument będzie mógł kupować takie same rzeczy jak na Zachodzie. Byli tacy, którzy mówili, że droga, jaką obraliśmy, przypomina skok do suchego basenu, i proponowali obiegowe mądrości w rodzaju – spiesz się powoli. Są kraje, które posłuchały tej rady (na przykład Białoruś czy Ukraina) i wyszły na tym – pozostanę przy ludowych przysłowiach – jak Zabłocki na mydle. Trzeba jednak przyznać, że polityczna atmosfera do podejmowania decyzji była dziesięć lat temu lepsza niż dzisiaj. Po części wynikało to ze szczególnej natury tego początkowego okresu. W obliczu politycznego wyzwolenia i kryzysu gospodarczego wśród Polaków istniało wielkie oczekiwanie na radykalne reformy. Istniała także gotowość do poniesienia nieuchronnych kosztów takich zmian. Był to prawdziwy kapitał polityczny, którego nie można było zmarnować przez odkładanie reform albo przeprowadzanie ich fragmentarycznie. Stworzeniu korzystnego klimatu dla przełomowych zmian sprzyjała także konstrukcja ówczesnej sceny politycznej. Ugrupowania wywodzące się z dawnego systemu, czując się wtedy jeszcze niepewnie, popierały zasadnicze reformy gospodarcze, choć wiem, że przynajmniej część członków tych partii i stronnictw z przekonania opowiadała się za trudnymi – lecz niezbędnymi – decyzjami. Dawna opozycja, skupiona w obozie Wielkiej Solidarności, która dopiero co uzyskała władzę i jeszcze się nie podzieliła, popierała reformy, traktując je jako usuwanie ruin zbankrutowanego socjalizmu.

W Sejmie, nazywanym niekiedy lekceważąco „kontraktowym" – a moim zdaniem, przełomowym w pozytywnym sensie tego słowa – w krótkim czasie przyjęto pakiet zasadniczych ustaw. Było to możliwe dzięki bardzo dobrej organizacji pracy między rządem i parlamentem, lecz przede wszystkim dzięki współpracy przedstawicieli wszystkich sił politycznych. [...] Wiedziałem, że chcąc uniknąć dalszego upadku gospodarki, trzeba przejść przez trudną drogę jej uzdrawiania, na której spotkają nas rozczarowania i protesty. Wiedziałem, że uzdrowienie musi ujawnić ukrywaną wcześniej prawdę o naszej gospodarce, na przykład duże bezrobocie, tyle że ukryte w państwowych zakładach pracy, które wówczas dominowały. Wiedziałem, że nie da się mieć socjalizmu w przedsiębiorstwach i kapitalizmu w sklepach. Albo socjalizm tu i tam – i wtedy jest pozornie bezpiecznie, ale coraz gorzej (jak na Białorusi) – albo kapitalizm tu i tam z jego twardymi niekiedy wymaganiami. [...]

Na podstawie: *Wprost, nr 43/1999 (882)*

a) Wymień dwa czynniki, wskazane przez Leszka Balcerowicza, które w roku 1989 sprzyjały przeprowadzeniu szybkich zmian gospodarczych w Polsce.

- .....

  .....

- .....

  .....

b) Wyjaśnij, na czym polegały sprzeczne oczekiwania społeczne wyrażone w słowach: *mieć socjalizm w przedsiębiorstwach i kapitalizm w sklepach.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. *(1 pkt)*

Na podstawie tekstu źródłowego i własnej wiedzy wykonaj polecenie.

15 lat odrodzonego samorządu

Zaczęło się w roku 1990. To była ta wielka, wtedy niemalże niezauważona w powodzi innych fundamentalnych zmian gospodarczych, reforma, w wyniku której powstał samorząd gminny, chyba najbardziej udana ze wszystkich reform, jakie dotychczas przeprowadziliśmy – stwierdził premier Marek Belka podczas XVIII Ogólnopolskiej Konferencji Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków, zorganizowanej w 15. rocznicę wprowadzenia reformy samorządu terytorialnego. [...]

Przed 1990 rokiem gmina była tylko jednostką podziału administracyjnego państwa. W mentalności przedstawicieli PRL-owskiej administracji w żaden sposób nie mieściło się pojęcie samorządności, która oznaczałaby przecież oddanie części władzy mieszkańcom wspólnot samorządowych. Centralne kierowanie krajem tak dużym i różnorodnym nie mogło przynosić dobrych rezultatów, zbyt wiele decyzji podejmowanych było „na górze" w sposób biurokratyczny przez bezimiennych urzędników.

Przeprowadzona zaraz po demokratycznym przełomie reforma sprawiła, że gmina stała się wyposażoną w osobowość prawną wspólnotą ludzi zamieszkujących ten wyodrębniony obszar.

Marcin Pijaczyński

Na podstawie: *samorzady.polska.pl/goracytemat/article,15_lat_odrodzonego_samorzadu 2005-05-30*

Napisz, jak zmieniła się funkcja gminy w wyniku transformacji ustrojowej w Polsce po 1989 roku.

.....

.....

.....

.....

.....

CZĘŚĆ III

Zadanie 18. *(20 pkt)*

Napisz wypracowanie na jeden z podanych tematów.

Temat 1. **20 lat przemian ustrojowych w Polsce. Rozważ, czy Polska i Polacy odnieśli sukces. W wypracowaniu wykorzystaj dwa materiały źródłowe zawarte w II części arkusza egzaminacyjnego.**

Temat 2. **Omów polską drogę transformacji ustrojowej na tle wybranych krajów postkomunistycznych. W wypracowaniu uwzględnij czynniki ułatwiające i utrudniające proces transformacji w tych krajach.**

Wybieram temat nr ……

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wypełnia egzaminator	**Nr zadania**	**15.**	**16.**	**17.**	**18.**
	Maks. liczba punktów	**2**	**4**	**1**	**20**
	Uzyskana liczba punktów				

BRUDNOPIS